

ELŻBIETA STENCEL

Dom Dziecka nr 11 w Warszawie

GRUPA „UCHO” - program opieki nad małoletnimi cudzoziemcami ubiegającymi się o nadanie statusu uchodźcy przy Domu Dziecka nr 11 w Warszawie

dzieckokrzywdzone.pl

Artykuł opisuje program opieki nad dziećmi cudzoziemskimi, przebywającymi w domu dziecka w Warszawie, starającymi się o status uchodźcy. Autorka przedstawia główne cele programu oraz opisuje trudności związane z jego realizacją.

Grupa „UCHO” to grupa małoletnich cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, która istnieje od marca 2004 r. przy Domu Dziecka nr 11 w Warszawie (ul. Bohaterów 50). Została utworzona na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Urzędem m.st. Warszawy a Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Do sierpnia 2005 r. grupa objęła opieką 35 wychowanków – 8 dziewcząt i 27 chłopców (Afganistan – 9, Indie – 6, Somalia – 3, Toga – 1, Ukraina – 7, Rumunia – 1, Sri Lanka – 1, Pakistan – 1, Czeczenia – 6).

Grupą opiekuje się 3 wychowawców z wykształceniem pedagogicznym, 2 lektorów oraz pracownicy domu dziecka, którzy dostali dodatkowe zadania, tzn.: psycholog, zastępca dyrektora, pielęgniarka, kuchnia, księgowość.

Cele programu

Do najważniejszych celów programu należą:

- zapewnienie opieki przez okres zamieszkiwania w domu dziecka, realizowanej na podstawie przyjętych standardów, z uwzględnieniem specyfiki sytuacji stara-

jących się o status uchodźcy oraz odrębności kulturowej i religijnej;

- pomoc w czynnościach formalno-prawnych wynikających z procedury starania się o status uchodźcy oraz jej następstw, we współpracy z instytucjami i organizacjami;

- pomoc psychologiczna minimalizująca negatywne skutki doznanych urazów, oderwania od rodziny, własnego kraju, kultury oraz sytuacji niepewności co do dalszych losów i możliwości wpływu na własne życie;

- zapewnienie edukacji: nauka języka angielskiego i języka polskiego, dostarczenie wiedzy prawnej i politycznej, poszerzanie świadomości kulturowej, nauka korzystania z komputera oraz podjęcie nauki w polskim systemie edukacji;

- integracja z innymi mieszkańcami domu dziecka jako doświadczenie tolerancji i akceptacji wartości wielokulturowości świata;

- nawiązywanie kontaktu i skutecznej komunikacji z zachowywaniem odrębności religijnej i kulturowych innych.

Średnia wieku podopiecznych to 17 lat (wiek podawany przez wychowanków jest najczęściej niezgodny z datą urodzenia). 13 z grupy 34 podopiecznych (38%) przerwało uczestnictwo w programie i wyjechało z Polski przed jego zakończeniem, głównie z powodów ekonomicznych, z zamiarem

przedostania się do jednego z bogatszych krajów Europy, takich jak Niemcy, Holandia, Anglia. Wśród nich byli tacy, którzy bardzo jasno komunikowali, że ich pobyt w grupie jest czasowy. 90% uczestników programu dotarło do Polski z terytorium Ukrainy. Najczęściej odbywało się to na zasadzie legalnego wjazdu do Rosji (np. samolotem), a dalej już nielegalnie przez Białoruś na Ukrainę.

Z 35 podopiecznych 4 otrzymało status uchodźcy, 12 – pobyt tolerowany, 1 – wizę 3-miesięczną, 4 – jest w trakcie procedury uchodźczej.

6 wychowanków podjęło naukę w szkołach publicznych (na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i licealnym), 3 – uczęszcza na naukę zawodu w systemie OHP. Małoletni zostali objęci opieką medyczną (w tym specjalistyczną), uczestniczyli w wielu spotkaniach w obecności tłumacza; zorganizowano 5 wyjazdów kilkudniowych i wakacyjnych. Dzieci regularnie korzystają z basenu oraz wszystkich innych form spędzania czasu wolnego proponowanych wychowankom placówki.

Trudności w realizacji programu

Trudności w realizowaniu celów programu w największej mierze spowodowane były:

- bardzo słabą znajomością języka polskiego, co w znacznym stopniu uniemożliwiało realną pomoc w najważniejszych życiowych sprawach;

- ograniczonym czasowo pobytem na terenie placówki;

- brakiem systemu opieki nad uczniami cudzoziemskimi podejmującymi naukę w szkole publicznej. System edukacyjny „wsysa” dziecko cudzoziemskie, nie uwzględniając braku wiedzy i umiejętności szkolnych, nieznaności języka i pozostawiając je bez pomocy. Dziecko najczęściej „wypada” z systemu edukacji po traumatycznych dla niego niepowodzeniach przystosowania.

Niezbędne są środki na indywidualną pracę z takimi dziećmi według opracowanego specjalnie dla nich programu, po rozpoznaniu indywidualnych potrzeb;

- trudnościami adaptacyjnymi wynikającymi z różnic kulturowych i religijnych;

- koniecznością opuszczenia grupy wraz z odmową statusu uchodźcy. Perspektywa odmowy budzi lęk i najczęściej kończy się ucieczką małego z placówki. Bywa, że jest to ucieczka na ulicę, szczególnie w przypadkach długiego (kilkumiesięcznego) pobytu w placówce;

- dużą rotacją składu grupy (utrudnienie realizacji założeń wychowawczych, opieki psychologicznej);

- braku jasności w przepisach dotyczących uchodźców.

Dobre strony programu

Ocena przebiegu programu pozwala na sformułowanie wniosków na temat korzyści, jakie przynosi on dzieciom cudzoziemskim, a także pozostałym wychowankom placówki. Wymienić trzeba przede wszystkim:

- zapewnienie możliwości adaptacji kulturowej cudzoziemców;
- zapewnienie im opieki socjalnej i wychowawczej zgodnej ze standardami placówek opiekuńczych;
- nawiązanie kontaktów rówieśniczych z polskimi dziećmi;
- podjęcie edukacji, nauka języka;
- ważna lekcja tolerancji dla polskich dzieci.

W ramach realizacji programu Dom Dziecka nr 11 w Warszawie współpracuje między innymi z: Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Fundacją Dzieci Niczyje,

Polską Akcją Humanitarną, Centrum Pomocy Uchodźcom, Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawskim Centrum Pomocy Rodzinie, Urzędem ds. Repatriacji i Cudzoziemców i UNHCR.

Jesteśmy przekonani, że organizowanie opieki nad nieletnimi cudzoziemcami według standardów opieki obowiązujących dla polskich dzieci pozbawionych rodziny jest trafne, celowe i konieczne. Niezbędne są jednak systemowe rozwiązania dotyczące edukacji dzieci cudzoziemskich i korzystania przez nie z opieki zdrowotnej. Bardzo ważne jest uregulowanie i podjęcie działań następujących po odmowie statusu uchodźcy. W końcu, niezagospodarowanym obszarem opieki nad nieletnimi cudzoziemcami jest kwestia usamodzielnienia po osiągnięciu pełnoletniości.

This paper describes a programme of protecting foreign children applying for the refugee status, who reside in a residential care institution in Warsaw. The author presents the main objectives of the programme and discusses difficulties related to its implementation.